

STAREA ACTUALĂ A AVIFAUNEI ELEȘTEELOR CÂRJA-MAȚA-RĂDEANU (GALAȚI-VASLUI)

Carmen Gache, Johanna Walie Müller

Introducere

Programul “Arii de Importanță Avifaunistică” (A.I.A.) - lansat de BirdLife International cu titlul “Important Birds’ Areas” - a fost inclus pe agenda de lucru a Societății Ornitologice Române și are drept scop crearea unei rețele de arii protejate. Folosind drept criteriu pentru delimitarea acestor arii prezența unor specii sau a unor importante efective de păsări, programul are ca rezultat nu numai conservarea unor zone de refugiu pentru păsări ci și protejarea numeroaselor specii de plante care contribuie la constituirea habitatelor, precum și a celorlalte grupe de animale care trăiesc pe aceste arii.

Ariile de Importanță Avifaunistică sunt zone de interes internațional pentru protejarea păsărilor la nivel global, regional sau subregional. Deși nu sunt potrivite pentru toate speciile de păsări, suprafețele A.I.A. constituie instrumente practice pentru conservarea speciilor, devenind cu atât mai eficiente cu cât sunt combinate cu alte măsuri de conservare a mediului înconjurător.

Identificarea A.I.A. se face pe baza unor criterii calitative și cantitative (4), necesitând o evaluare obiectivă prin deplasări succesive pe teren. Criteriile calitative sunt superioare putând deveni decisive; se referă la prezența anumitor specii de păsări. Criteriile cantitative sunt reprezentate de aspectele numerice, impunând evaluarea numărului real de specii și estimarea efectivelor populațiilor de păsări prezente într-o arie.

Dintre criteriile A.I.A. definite de BirdLife International, în România pot fi aplicate două categorii de criterii A.I.A.: categoria **A**, reunind criterii pentru delimitarea A.I.A. globale și categoria **B** în care sunt grupate criteriile pentru delimitarea A.I.A. regionale.

Categoriile de criterii A.I.A. folosite în țara noastră sunt: *categoria A1*: specii amenințate pe plan global sau cu statut de conservare global; *categoria A3*: specii cu distribuție limitată într-un biom (numite și specii de biom restrictiv); *categoria A4*: specii gregare în timpul pasajului, cuibăritului sau în perioada de iernare; *categoria B1*: specii gregare (categoria similară categoriei A1 dar cu importanță regională; spre exemplu, în Europa); *categoria B2*: specii aflate în declin numeric, vulnerabile, rare sau cu arii de cuibărit restrânse și care necesită măsuri de conservare, dar cu statut nefavorabil de conservare în Europa; *categoria B3*: specii cu statut favorabil de conservare, dar concentrate în Europa.

În anul 1995, Societatea Ornitologică Română întocmește și publică lista suprafețelor A.I.A. din România (3). Aria descrisă sub numele "Eleșteele Cârja – Mața – Rădeanu" cuprinde salba de eleștee amenajate pe valea râului Prut în apropierea punctul de confluență cu Elanul. Aria este situată la granița dintre județele Vaslui și Galați, la circa 40 km SE de Bârlad, cu posibilități de acces exclusiv pe cale rutieră – pe drumul național Iași – Albița – Galați sau dinspre Bârlad pe drumul județean Bârlad – Murgeni – Fălcui; venind dinspre Iași sau Bârlad, se intră prin satul Cârja și se parcurge traseul pe digul de apărare, ridicat paralel cu cursul Prutului până în satul Vădeni.

Suprafața A.I.A. cuprinde 1517 ha de luciu de apă și aproximativ circa 200 ha ocupate de diguri și canale.

Eleșteele Cârja – Mața au destinație piscicolă și sunt exploatate numai în perimetrul învecinat satului Cârja (opt eleștee), în timp ce porțiunea dintre marginea satului și digul de apărare al Elanului (zona Mața), are ape puțin adânci, stufărișul ocupând suprafețe largi. Eleșteele Rădeanu au intrat în primăvara anului 2001 în custodia A.J.V.P.S. Galați, după o perioadă în care fuseseră abandonate și golite de apă. În prezent, se urmărește transformarea acestui teritoriu în loc de vânătoare după un răgaz de aproximativ trei ani, care să permită refacerea ecosistemului și repopularea sa cu păsări acvatice.

Climatul este temperat-continental; temperatura medie anuală este de 10,1°C, iar precipitațiile anuale oscilează între 482 mm și 589 mm. Vânturile dominante sunt din direcția NE, expunerea totală în fața Crivățului făcând posibilă scăderea bruscă a temperaturilor în sezonul rece. Eleșteele îngheață sau sunt golite în timpul iernii.

Solurile sunt cernoziomuri carbonatate și levigate, solurile sărăturate ocupând aici suprafețe restrânse.

Vegetația palustră este bogată – stufărișurile ocupă suprafețe întinse oferind condiții propice cuibăritului pentru păsările acvatice și passeriformele de stufăriș, iar pe suprafața apei sunt prezente specii ale genurilor *Potamogeton sp.*, *Lemna sp.*, *Poligonum sp.*, *Myriophyllum sp.* și *Nymphioides sp.*

des peltata, care sunt preferate de corcodei (*Podiceps sp.*) și chirighițe (*Chlidonias sp.*) pentru instalarea cuiburilor. Pajiștile stepice acoperă terenuri, iar pe valea Prutului apar zăvoaie de luncă în care predomină salcia (*Salix sp.*).

Durata studiului și metodele folosite

Studiile ornitologice publicate care fac referiri la acest perimetru sunt studii parțiale preliminare și aparțin lui N. Onea (1996) – prezentând doar date despre zona Mața-Rădeanu (2), respectând, Carmen Gache și I. Ion (1998) – cu informații despre perimetrul Cârja (1).

Observațiile noastre au început în anul 1996 și continuă în prezent, teritoriul fiind vizitat lunar. Direcția „Apele Române - bazinul Prut” a inițiat în anul 2001 un program de monitorizare a unor zone umede din bazinul râului Prut, cu scopul identificării unor puncte strategice pentru realizarea unui program de reconstrucție ecologică. Programul are la bază o colaborare cu Sucursala Iași a Societății Ornitologice Române și include lacul Hănești (pe valea Bașeului), eleșteele Jijiei și ale Miletinului, lacul Belcești-Tansa și eleșteele Cârja – Mața – Rădeanu. Observațiile au fost realizate folosind observația directă – binoclu 12x50 și lunetă 40x60 - din punct fix și metoda traseelor; itinerariile au fost stabilite cu prilejul primelor ieșiri, fiind păstrate de-a lungul perioadei de studiu – digul de apărare din lungul Prutului, acoperind toată lungimea salbei de eleștee și cinci diguri principale dintre eleșteele mari. Estimarea efectivelor s-a realizat prin numărare directă sau în bandă atunci când efectivele depășeau 200 de exemplare.

Rezultate și discuții

Avifauna eleșteelor Cârja – Mața – Rădeanu cuprinde 123 de specii de păsări dintre care 79 sunt specii clocitoare; numărul perechilor clocitoare nu este mare, în special în perimetrul riveran satului Cârja deoarece aici gospodăriile se întind până la marginea eleșteelor; pe de altă parte, teritoriul reprezintă un important loc de popas pentru păsările acvatice și limicole în timpul migrației. Teritoriul Mața – Rădeanu oferă condiții ideale pentru cuibăritul a numeroase păsări acvatice – apele sunt puțin adânci, stufărișul este abundent, iar accesul omului este strict controlat (cvasiabsent în prezent). Probabil observațiile care vor fi realizate pe parcursul acestei veri, vor permite o estimare mai exactă a situației păsărilor clocitoare în acest perimetru.

Din avifauna acestei regiuni fac parte 99 de specii – tabelul nr. 1 - folosite drept criterii pentru identificarea ariilor de importanță avifaunistică, reprezentând 80,48% din totalul avifaunei.

Speciile de păsări criterii A.I.A. identificate pe eleșteele Cârja – Mața – Rădeanu aparțin următoarelor categorii A.I.A.:

- 2 specii amenințate cu dispariția sau vulnerabile pe plan global (A1) – 2,02% - *Phalacrocorax pygmeus* (apare în pasaj în stoluri de câteva zeci de indivizi – 26 de exemplare, 10.08.1996, Cârja și cuibărește, cel puțin neregulat dincolo de marginea satului – minimum două perechi în 1996, la limita dintre eleșteele Cârja și Mața); *Aythya nyroca* (în pasaj poate fi observată în grupuri nu prea mari - 94 de exemplare, 10.08.1996, Cârja, dar nu excludem posibilitatea cuibăritului în zona Mața);

- 6 specii de biom restrictiv (A3) – 6,06% - dintre care unele sunt oaspeți de iarnă (*Anser albifrons*, *Fringilla montifringilla*), iar altele sunt observate în timpul migrației (*Calidris minuta*, *Calidris temminckii*, *Tringa nebularia*, *Tringa erythropus*);

- 62 de specii gregare (A4/B4) - 62,62% - reprezentate de păsări acvatice și semiacvatice. Perimetrul eleșteelor Cârja – Mața – Rădeanu reprezintă limita nordică unde au fost observați pelicanii (*Pelecanus onocrotalus*) în bazinul râului Prut – în lunile mai și iunie ajung aici grupuri de 50–100 de exemplare, iar cormoranul mare (*Phalacrocorax carbo*) formează stoluri de sute de exemplare în perioada pasajului – 172 de exemplare pe 1.10.1999 sau 406 exemplare pe 16.11.2001. Dintre ciconiiforme, *Egretta alba* poate fi observată în timpul pasajului în grupuri mari (116 exemplare, 22.10.1996, Cârja); în ziua de 11.04.2002, pe un eleșteu din care apa fusese evacuată cu o zi înainte pentru recoltarea peștelui, erau prezente: 62 de exemplare de *Ardea cinerea*, 27 de exemplare de *Egretta garzetta*, 8 exemplare de *Egretta alba*, 4 exemplare de *Ciconia nigra* și 3 exemplare de *Ciconia alba*, alături de circa 1000 de pescăruși (dintre care, aproximativ 900 de exemplare de *Larus ridibundus*). Anseriformele formează aglomerări mari în timpul migrațiilor de primăvară și toamnă, adeseori grupările de păsări fiind observate până în apropierea malurilor învecinate gospodăriilor rurale – spre exemplu, pe 16.11.2001, pe eleșteul al cărui dig sudic corespunde marginii satului Cârja, în timp ce malul vestic este ocupat de câteva gradini, au fost recensate 96 de exemplare de *Cygnus olor*, 168 de exemplare de *Anas platyrhynchos*, 96 de exemplare de *Anas penelope*, 119 de exemplare de *Aythya ferina*, 24 de exemplare de *Aythya nyroca*, 32 de exemplare de *Aythya fuligula*, alături de 204 de exemplare de *Fulica atra* și 102 exemplare de *Phalacrocorax carbo*. Specii cert clocitoare sunt *Cygnus olor*, *Alas platyrhynchos*, *Anas strepera* și *Aythya ferina*, observate în fiecare vară cu boboci. Păsările limicole au efective mari în timpul pasajului; fluierarii (*Tringa sp.*) și sitarii (*Limosa limosa*) trec în grupuri de zeci și sute de exemplare spre ariile de reproducere din nordul continentului în timpul

primăverii, revenind în regiune către sfârșitul lunii iulie sau începutul lunii august. Astfel, în ziua de 11.04.2002, în perimetrul zonei umede, au fost înregistrate peste cinci sute de exemplare de păsări limicole grupate pe eleșteele cu ape puțin adânci de la Cârja și Rădeanu – 66 de exemplare de *Vanellus vanellus*, 230 de exemplare de *Limosa limosa*, 12 exemplare de *Tringa ochropus*, 128 de exemplare de *Tringa glareola*, 52 de exemplare de *Tringa nebularia*, 108 exemplare de *Tringa totanus*, 38 de exemplare de *Tringa erythropus* și un exemplar de *Philomachus pugnax*. Pescărușii se adună cu miile în timpul toamnei, dominante fiind speciile *Larus ridibundus* și *Larus argentatus cachinans*; chirighițele găsesc pe două eleștee condiții ideale pentru instalarea cuiburilor – în anul 1999, pe două eleștee cu o bogată vegetație de *Nymphoides peltata*, am observat o populație clocitoare de 112 perechi de *Chlidonias hybridus*, grupate în două colonii;

- 38 de specii aflate în declin, cu statut nefavorabil de conservare în Europa (B2) - 38,38% - majoritatea cuibărind în stufăriș, în tufișuri sau în zăvoaiele de luncă, în timp ce altele sunt prezente în pasaj sau ca oaspeți de iarnă. Din grupul speciilor clocitoare, amintim: *Botaurus stellaris*, *Ixobrychus minutus*, *Merops apiaster* și *Coracias garrulus*. Nu excludem posibilitatea ca *Nycticorax nycticorax* și *Ardeola ralloides* să cuibărească în regiune;

- 23 de specii cu statut favorabil de conservare, dar concentrate în Europa (B3) – 23,23 % - majoritatea fiind passeriforme clocitoare în stufăriș, tufișuri și în zăvoaiele de luncă.

Concluzii

Evoluția avifaunei eleșteelor Cârja – Mața – Rădeanu poate constitui un obiectivul unui interesant studiu de viitor, mai ales în contextul transformării părții sudice a acestui perimetru în teren de vânătoare. Deocamdată, ca urmare a regimului de frontieră și de protecție strictă împotriva vânătorilor și pescarilor braconieri, păsările se bucură de liniște, fapt evidențiat și de evoluția ascendentă a efectivelor observate de-a lungul anilor, chiar dacă populațiile clocitoare sunt încă reduse, departe de posibilitățile pe care le oferă habitatele acestui ecosistem.

Putem spera că în contextul grijii pentru obținerea unor producții piscicole corespunzătoare investițiilor, păsările – exceptând speciile ihtiofage a căror prezență nu este dorită în acest perimetru – deci, majoritatea păsărilor vor fi protejate în mod indirect de sistemul de pază al fermei piscicole. De asemeni, vânătoarea controlată conform legii în vigoare (nr. 103/1996,

corectată prin O.U. în 7.02.2000) ar putea permite menținerea unor populații constante de păsări în zona eleșteelor Rădeanu – este de presupus ca A.J.V.P.S. Galați va dori să beneficieze pe termen lung de investițiile realizate începând din anul 2001.

BIBLIOGRAFIE

1. CARMEN GACHE, I. ION, *Observations sur l'avifaune de zone humide Cârja-Vaslui*, An. St. Univ. „Al. I. Cuza” Iași, tom. XLIV-XLV, Iași, 1998-1999, p. 193-200.
2. ONEA, N., *Contribuții la cunoașterea avifaunei din lunca Prutului județul Galați*, Naturalia, tom 2-3, Pitești, 1996, p. 383-397.
3. *Buletin A.I.A.*, nr. 1 și 2, Cluj – Napoca, 1995.
4. ***, *Criterii A.I.A.*, trad. S.O.R., manuscris, 1996.

THE PRESENT STATE OF AVIFAUNA IN THE CÂRJA-MAȚA-RĂDEANU (GALAȚI-VASLUI) PONDS

Abstract

„Important Birds Areas” Program is one of the most important Romanian Ornithological Society projects. The aim is to organize a net of protected areas using the presence of birds like selection criteria. On the I.B.A. list published by ROS in 1995, is included a large wetland area situated on the border between the Galați and Vaslui Counties – Cârja-Mața-Rădeanu ponds. Our fieldtrip for birds’ study were beginning in 1996 till now. We identified 123 species of birds from which, 79 are breeding species and 99 are species used like I.B.A. selection criteria. The human pressure is great, especially in the part Cârja of this net of ponds.

Speciile criteriilor A.I.A. prezente pe elestelele Cârja – Mața – Rădeanu

Nr. crt	SPECIA	CATEGORII A.I.A				
		A1	A3	A4/B1	B2	B3
0	1	2	3	4	5	6
1.	<i>Podiceps cristatus</i>			*		
2.	<i>Podiceps grisegena</i>			*		
3.	<i>Podiceps nigricollis</i>			*		
4.	<i>Tachybaptus ruficollis</i>			*		
5.	<i>Plecanus onocrotalus</i>			*		
6.	<i>Phalacrocorax carbo</i>			*		
7.	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	*		*		
8.	<i>Ixobrychus minutus</i>				*	
9.	<i>Botaurus stellatus</i>				*	
10.	<i>Egretta garzetta</i>			*		
11.	<i>Egretta alba</i>			*		
12.	<i>Ardeola ralloides</i>			*	*	
13.	<i>Ardea cinerea</i>			*		
14.	<i>Ardea purpurea</i>				*	
15.	<i>Nycticorax nycticorax</i>			*	*	
16.	<i>Ciconia ciconia</i>			*		
17.	<i>Ciconia nigra</i>			*	*	
18.	<i>Platalea leucorodia</i>			*		
19.	<i>Plegadis falcinellus</i>			*		
20.	<i>Cygnus olor</i>			*		
21.	<i>Anser anser</i>			*		
22.	<i>Anser albifrons</i>		*	*		
23.	<i>Anas platyrhynchos</i>			*		
24.	<i>Anas strepera</i>			*		
25.	<i>Anas acuta</i>			*		
26.	<i>Anas penelope</i>			*		

0	1	2	3	4	5	6
27.	<i>Anas crecca</i>			*		
28.	<i>Anas querquedula</i>			*		
29.	<i>Anas clypeata</i>			*		
30.	<i>Aythya marila</i>			*	*	
31.	<i>Aythya fuligula</i>			*		
32.	<i>Aythya ferina</i>			*		*
33.	<i>Aythya nyroca</i>	*		*		
34.	<i>Tadorna tadorna</i>			*		
35.	<i>Buteo buteo</i>			*		
36.	<i>Circus aeruginosus</i>			*		
37.	<i>Falco tinnunculus</i>			*	*	
38.	<i>Perdix perdix</i>				*	
39.	<i>Coturnix coturnix</i>				*	
40.	<i>Gallinula chloropus</i>			*		
41.	<i>Fulica atra</i>			*		
42.	<i>Vanellus vanellus</i>			*		
43.	<i>Charadrius dubius</i>			*		
44.	<i>Calidris minuta</i>		*	*		
45.	<i>Calidris temminckii</i>		*	*		
46.	<i>Calidris ferruginea</i>			*	*	
47.	<i>Limicola falcinellus</i>			*	*	
48.	<i>Numenius arquata</i>			*	*	
49.	<i>Limosa limosa</i>			*		
50.	<i>Actitis hypoleucos</i>			*		
51.	<i>Tringa ochropus</i>			*		
52.	<i>Tringa glareola</i>			*	*	
53.	<i>Tringa nebularia</i>		*	*		
54.	<i>Tringa stagnatilis</i>			*		
55.	<i>Tringa totanus</i>			*	*	
56.	<i>Tringa erythropus</i>		*	*		

0	1	2	3	4	5	6
57.	<i>Philomachus pugnax</i>			*	*	
58.	<i>Recurvirostra avosetta</i>			*	*	*
59.	<i>Himantopus himantopus</i>			*		
60.	<i>Larus fuscus</i>			*		*
61.	<i>Larus argentatus cachinans</i>			*		
62.	<i>Larus ridibundus</i>			*		
63.	<i>Chlidonias niger</i>			*	*	
64.	<i>Chlidonias leucopterus</i>			*		
65.	<i>Chlidonias hybridus</i>			*	*	
66.	<i>Sterna hirundo</i>			*	*	
67.	<i>Alcedo atthis</i>				*	
68.	<i>Merops apiaster</i>			*	*	
69.	<i>Coracias garrulus</i>				*	
70.	<i>Picus canus</i>				*	
71.	<i>Dendrocopos syriacus</i>					*
72.	<i>Galerida cristata</i>				*	
73.	<i>Alauda arvensis</i>				*	
74.	<i>Riparia riparia</i>			*	*	
75.	<i>Hirundo rustica</i>				*	
76.	<i>Anthus campestris</i>				*	
77.	<i>Lanius minor</i>				*	
78.	<i>Lanius collurio</i>				*	
79.	<i>Corvus monedula</i>					*
80.	<i>Locustella luscinioides</i>					*
81.	<i>Locustella fluviatilis</i>					*
82.	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>					*
83.	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>					*
84.	<i>Sylvia atricapilla</i>					*
85.	<i>Saxicola rubetra</i>					*
86.	<i>Saxicola torquata</i>				*	

0	1	2	3	4	5	6
87.	<i>Erithacus rubecula</i>					*
88.	<i>Luscinia luscinia</i>					*
89.	<i>Luscinia megarhynchos</i>					*
90.	<i>Turdus merula</i>					*
91.	<i>Turdus pilaris</i>					*
92.	<i>Parus coeruleus</i>					*
93.	<i>Fringilla coelebs</i>					*
94.	<i>Fringilla montifringilla</i>					*
95.	<i>Carduelis chloris</i>					*
96.	<i>Carduelis spinus</i>					*
97.	<i>Carduelis cannabina</i>					*
98.	<i>Miliaria calandra</i>					*
99.	<i>Emberiza schoeniclus</i>					*
	TOTAL	2	6	62	38	23